

A céhtörténet kutatásában külön fejezetet érdemel Erdély céheinek kutatása. Habár magam ezzel a területtel nem foglalkoztam részletesen, de a szakirodalom és a kutatás ezen a téren is számos fehér foltot hagyott. A korábbi szakirodalom főként az európai hírvő céhekkel foglalkozott, holott az erdélyi céhek belső életének, szokásainak, igazságszolgáltatásának vizsgálata is sok érdekességet és újdonságot tartogathat, mivel még a magyarországi céheknél is jobban és tovább őrzik középkori kézműipari jellegüket.²⁴³⁽²⁴³⁾

A fentiekben felvázolt kérdések és problémák megválaszolása tehát bőven ad munkát a jövőben is a kora újkori céhtörténettel, ipartörténettel foglalkozó kutatóknak.

2005. LIX. ÉVFOLYAM 3. SZÁM / 314 Soproni Arcok

314 Soproni Arcok

Molnár László: Lobenwein Tamás emlékezete

Lobenwein Tamás fotóművész-fotóriporter 2005. július 9-én, 62 éves korában, méltósággal viselt, súlyos betegségben elhunyt.

Lobenwein Tamás (1943–2005)

A görög dinasztia szó évszázadokig az uralkodóházakat jelentette, ma már alkalmazzák a közéletben fontos szerepet betöltő családokra is. A Lobenwein család negyedíziglen fényképész dinasztia. Vince Klagenfurtban még a fotográfia hőskorának művelője volt. A hetedik gyermeke, id. Harald (1875–1968) európai vándorutat követően 1898-ban [315](#)telepedett le Sopronban. Önálló fényképész-műtermét az Újteleki utcából 1904-ben helyezte át a Kossuth utca 13. számú egyemeletes épületbe. A varázslatos kezű mester iparkiállításokon aranyérmeket nyert. Az első világháborúban hadifényképész; képei kortörténeti dokumentumok. Lelket érintő portrék a Bánya- és Erdőmérnöki Főiskola, a középiskolák, a cserkészcsapatok és az ipartestületek tabló-képei. Esküvői képei díszes foglalatban életük végéig díszítették az egybekeltek vitrinjeit.

Ifj. Harald (1900–1945) 1935-ben vette át és fejlesztette tovább a műtermet; vállalkozása az akkori Sopron vármegye legnagyobb fotóciikkkereskedésévé fejlődött. Harald a háború utolsó hónapjaiban eltűnt a harctéren. Özvegye képzett mesterként, nehéz körülmények között, négy kiskorú gyermeket nevelve vezette tovább az üzletet. Az államosítások során, 1951-ben a cég teljes fotófelszerelése

szövetkezeti tulajdonba került. A korábbi felvételek negatívjainak nagy része a család birtokában maradt.

Tamás 1943. május 2-án született Sopronban. Középiskoláit a Széchenyi István Gimnáziumban kezdte, de az 1960-as évektől kezdve megérintette a fotózás szelleme, és Budapesten a Magyar Távirati Irodánál szakmunkás képeztést szerzett. A fotózást egy fővárosi vállalatnál laboránsként kezdte 1962-ben, majd hazatérve 1966 és 1974 között a Soproni Szolgáltató Szövetkezetnél dolgozott. 1975-től 2002-ig – négy év megszakítással – a Központi Bányászati Múzeum fotólaboratóriumát vezette. Az időpontokból kitűnik, hogy a 93 évet megélt id. Harald örömmel láthatta, hogy Tamás unokájában méltó utódja támadt.

A fotózás a külső szemlélő részére egyszínű mesterségnek tűnik. Tamással húsz évig együtt dolgozva kiderült, hogy a fényképész szakma nagyon is sokrétű tevékenység. A megemlékező cikkben Tamás munkásságát – a közös beszélgetésekre alapozva – három csoportra osztva tekintjük át.

A maradandó objektumok közül a városképek voltak számára a legfontosabbak. Sopron ódon hangulatú utcái, magasra törő tornyai, középületei, lakótelepei rabul ejtették. Járt a utcákat, sikátorokat, várfalakat, szüntelenül keresve a szokatlan helyzeteket, amelyek még a várost jól ismerők számára is új meglepetéssel szolgálnak. A műemlék épületekről a legapróbb díszítő elemig és annak részletéig készített felvételeket: a gyönyörű kapualjakról, a fülkékben meghúzódó szobrokról, a mívés kapukilincsekről, a szépséges ablakpárkányokról.

A városképeivel kifejezett valami megfoghatatlant: megbízhatóságot, műveltséget, szerteágazó tájékozottságot, és mindezt átölelte az ő Sopron iránt érzett lokálpatriotizmusa. A témákra felkészülően a városi könyvtár rendszeres látogatója volt, és a levéltárban is kutatott. Számára tehát a fotózás és az irodalom különös kapcsolatot jelentett. Kétezer kötetet meghaladó könyvtárában – a fotós szakirodalmon túlmenően – megtalálhatók lexikonok, útikönyvek, történeti írások, amelyeket áttanulmányozva ismerősként közeledett a látványhoz.

Városképeinek újszerűségéhez tartozik, hogy a '90-es években elsőként valósította meg – nagyrészt saját költségén – a helikopterről való fotózást. Hosszú megfigyelés után esett választása a 11 órára, amikor is kevés az árnyék. A gyorsan suhanó gép minimális sebessége 80 km/óra, ez gyors elhatározást, éber lélekjelenléte kívánt az exponálótól. Így tárult fel 120 méter magasból a középkori belváros ellipszis alakja tereivel, házaival. A városképeket és a korábbi korszakokban készült festményeket [316](#)tartalmazó naptárak fotóit – a nagyalakú kalendáriumok lejártá után – sokan kivágják és őrzik mint a város legszebb kópiáit. Mesteri képe az 1999. augusztus 11-én 12 óra 47 perckor készült teljes napfogyatkozás a várostoronnyal.

Felvételeinek második nagy csoportját a múltó pillanatok: a hivatalos események, rendezvények, kiállítások alkalmával készült fotók alkotják. A számunkra fontos, érdekes személyek, helyek, tárgyak idővel már csak a róluk készült helyszíni tudósításokban élnek tovább. Az eseményekről készített felvételek nem csupán képek voltak, hanem hitelt érdemlően arra a kérdésre válaszoltak: mi történt?

Tamást sokan Kisch prágai író nyomán „szárguldó riporternek” nevezték. Valóban csupa szem és csupa fül volt. Odafigyelt a hírekre, a városi programokról mindig előre tudott, érzelme volt ahhoz, hogy jó időben jó helyen legyen. A múltó pillanatokról készült fotóit hazánk és sok esetben Európa hírügynökségei is igényelték.

Legemlékezetesebb riport-fotóit 1989. augusztus 19-én, a Páneurópai Piknikről készítette. Képein a keletnémet turisták százainak határáttörési pillanatait örökítette meg – a határ osztrák oldaláról – ahová reggel kiautózott valami csodálatos előérzet sugallatára. Az izgalmas és látványos sorozat másnap számos európai lapban megjelent, drámaian ábrázolva a fontos politikai fordulatot. A felvételek később

könyvalakban több nyelven is napvilágot láttak.

Az események fotóiról el kell mondani: Tamás tudatosan ügyelt arra, hogy olyan pillantott kapjon el, amikor az előadó nem olvassa a beszédet, hanem feltekintve szabadon mondja. Ez a megoldás valami lelki finomságra, tapintatra utalt.

A napi sajtó képviselői, de a könyvek, kiadványok készítői is tudták, hogy nem csak az elmúlt napok, de a korábbi évtizedek eseményeinek fotóit is Tamástól lehet megkapni. Rendszeresen fordultak hozzá, sokszor anyagi térítést sem kínálva. Ő azonban mindig jó szívvvel segített, a képeken csak a „Lobenwein archívum” aláíráshoz ragaszkodott.

A villámgyors fotókészítésre utal a Széchenyiekről készített sorozata. A Széchenyi család 1990 augusztusában, Nagycenken kétnapos találkozót tartott az öt világrészből összegyűlt közel 200 tagja részére. Meghívták Tamást, aki sok kis csoportképet készített. A találkozó fő attrakciójának szánták egy nagyméretű, színes fotó készítését, rajta az összes résztvevővel. A felvétel az utolsó nap délutánján készült, s a képeket postán kézbesítették volna ki. Tamás előkészített egy bécsi fotóműhelyt, másodmagával Bécsbe autózott, egész éjjel többen dolgoztak a felvétel-tömegén, és reggel Nagycenken az utazáshoz csomagolóknak kézhez kapták a nagyalakú képet, valamint a sok kisebb kópiát. Nem akarták elhinni, hogy ilyen gyors megoldás is lehetséges.

Tamás 1975-ben a Bányászati Múzeumnál helyezkedett el, ahonnan 1992-ben vonult nyugdíjba. A múzeumban húsz éven át a korábbiaktól eltérő feladatokat látott el. Műtárgyakat: szobrokat, kisplasztikákat, festményeket, műszaki rajzokat, szerszámokat, bányászlámpákat, érmeket, régi pénzeket kellett fotózni a leltározás és kiadványok céljaira. Véleménye szerint a fotóknak arra kell koncentrálni, hogy mit akart kifejezni az alkotó. Azt akarta visszaadni, semmi többet. A műtárgyban minden benne van, csak hogy a fotón úgy kell életre kelteni, hogy a szemlélője is élvezhesse a látványt. Szerinte a szobrok, kisplasztikák, bányászlámpák és hasonló tárgyak fotóinál különösen fontos a megvilágítás. Más fényt kíván a csiszolt felület és mást a durva megmunkálás.

317Tamás 1980 márciusában Budapesten fényképész mestervizsgát tett, amely önálló iparendélyre jogosította fel. A múzeumi vezetés hozzájárult, hogy főfoglalkozása mellett mellékfoglalkozásban, majd másodállásban is dolgozhasson. Alkalmi elfoglaltságai sok esetben egybeestek a múzeumi munkájával. A múzeum – ha nem ment a benti munka rovására – engedélyezte a munkaidőben való eltávozást. Ugyanakkor a múzeum rendezvényei miatt sok esetben szombaton, ünnepnapokon, délután és este is sűrűn kellett felvételt készíteni. Tamás váratlan esetekben is, egy telefonhívásra megjelent.

A bányászathoz családi kapcsolatok is kötődtek: anyai nagyapja, Kubik András Tatabányán volt aknász; nagybátyja, Lobenwein György üzemmérőként dolgozott. A háborúban eltűnt édesapjáról is Tatabányáról érkezett az utolsó hír.

Fotótechnikájáról elmondhatjuk, hogy a Minolta és Canon gépeket kedvelte legjobban: azok összes tartozékát beszerezte. A fotóanyagát 24 hatalmas kötetben lerakott, számozott negatívok őrzik. Katalógust vezetett, az anyagot témák, korok, nevek szerint csoportosította. Megkezdte a nyilvántartását számítógépre vinni, de a munkának csak az elejéig jutott. Laboratóriumnak a lakás pincéjét rendezte be. A fekete-fehér felvételeket mindig maga hívta elő. Sokáig színes kópiákat is készített, de az utolsó évtizedben a színes előhívás technikája nagyfokú, drága gépesítést ért el, amit már nem szerzett be, hanem külső cégekkel dolgoztatott. Az otthoni munkákat este, sokszor késő éjszaka végezte.

Külföldön is szívesen fotózott. Ausztria legszebb részeit jól ismerte, de sokat járt Németországban, Svájcban és Hollandiában is, ahol német nyelven megértette magát.

Számos kiállítást rendezhetett volna, de sohasem erőltette. A hazai bányavárosokban több kiállítása volt. A Soproni Tavaszi Fesztiválon és máshol is mindig kiváló művészettörténészek értékelték bemutatkozásait. Legnevezetesebb a Selmechányán 1995 szeptemberében, a Nemzetközi Kultúra és Világörökség napján rendezett, Sopron város műemlékeit bemutató kiállítás volt, rangos nemzetközi társaság előtt. Az eseményt a magyar és szlovák televízió is közvetítette.

Városunk lakóinak többsége, ha személyesen nem is, de látásból ismerte Tamást, aki szinte minden rendezvényen megjelent masinájával. Családi élete példás volt. Klára asszony, a rohanó életmódhoz alkalmazkodva segítette Tamás munkáját. Fiaik különleges modern hivatást választottak: Róbert Internet-szerkesztő, Norbert programszervező; saját szakmájukban mindketten országos elismertséget szereztek.

Tamás személyében olyan embertől fosztott meg bennünket a sors, akitől idegen volt a karriervágy. Tevékenysége elismeréseként az 1999. évben a Magyar Köztársasági Érdemkeresztet, 2000-ben szülővárosától a Millenniumi Emlékérmét kapta.

Lobenwein Tamás a soproni fotósok egyedülálló, jellegzetes alakja volt. Munkásságát nehéz lenne túlbecsülni. Az általa többszöröseire növelt „Lobenwein archívum” Sopron városának és Magyarországnak is örök érték marad. Búcsúzásként leírom: míg a szobrászok és festők alkotásai múzeumokban bármikor felkereshetők, a fotóművészek képei nem élveznek hasonló, állandó bemutatást, kiváltságot. Az ön-kormányzat megrendelésére 2004. év decembere óta Lobenwein Tamás három darab 2x1 méter nagyságú, színes városfotója fogadja a polgármesteri váró előterében a rácsodálkozó ügyfeleket, bel- és külföldi vendégeket. Aki Tamásra emlékezve, művészi szellemével és tehetségével találkozni óhajt, a soproni városházán megteheti.

2005. LIX. ÉVFOLYAM 3. SZÁM / 318 Soproni Könyvespolc

318 Soproni Könyvespolc

2005. LIX. ÉVFOLYAM 3. SZÁM / 318 Soproni Könyvespolc / Molnár Antal: Mayer László – Tilcsik György (szerk.): Egy emberöltő Kőszeg szabad királyi város levéltárában. Tanulmányok Bariska István 60. születésnapjára. Szombathely, 2003.

Molnár Antal: Mayer László – Tilcsik György (szerk.): Egy emberöltő Kőszeg szabad királyi város levéltárában. Tanulmányok Bariska István 60. születésnapjára. Szombathely, 2003.

A történetírás műfajai, fórumai folyamatosan változnak. egy-egy jelentősebb tudós vagy kultúrpolitikus (például Klebelsberg Kunó, Károlyi Árpád, Berzeviczy Albert vagy Békefi Remig) tiszteletére ugyan már a század első felében is kiadtak tisztelgő köteteket, de a német nyelvterületen olyannyira elterjedt *Festschrift* igazából csak az elmúlt 30 évben vált a magyar történetírás egyik igen gyakori, már-már rendszeresen megjelenő fórumává. Napjainkra eljutottunk oda, hogy történész legyen a talpán, aki az egyetemek, főiskolák, közgyűjtemények, vagy éppen egyházi intézmények által kiadott emlékkönyv-dzsungelben kiismeri magát, és az éppen aktuális kutatási témájára vonatkozó (olykor